

За разпространението на радикален ислям в България (опит за анализ)¹

Кирил Илиев

България е страна, която е част от геополитическото пространство в Европа. Тя е разположена на ключово място на Балканския полуостров и спада към източноправославната цивилизационна общност. Според Конституцията на Република България, тя е еднонационална държава, а официалният език е български². Традиционната религия в България е източноправославното вероизповедание³. Традиционно българите се славят със своята търпимост към различните етноси и религии. Това е и причината България да се опази през годините от етнически и религиозни конфликти. Един от най-големите поводи за гордост в българската история е спасяването на евреите на територията на България през Втората световна война. На фона на постоянните конфликти и напрежение в съседните ни страни, у нас етническият и религиозен мир е налице. В продължение на векове у нас двете основни религии - християнство и ислям - изграждат два типа култури, които са намерили точната формула на двустранна почит и уважение към религиозните традиции. Именно изградения през годините модел на приятелството и добросъседство между мюсюлмани и християни в България доказва възможността за мирно съжителство между тези две религии. Макар и на пръв поглед да изглежда труднопостижимо на фона на световния сблъсък между християнство и ислям, безспорно България доказва, че различията в обичаите и нравите на двете религии, не означава тяхната

¹ Статията е част от защитена бакалавърска теза.

² Конституция на Република България (Обн., ДВ, бр. 56 от 13.07.1991 г., в сила от 13.07.1991 г., изм. и доп., бр. 85 от 26.09.2003 г. изм. и доп., ДВ, бр.18 от 25.02.2005 г., бр. 27 от 31.03.2006 г. и бр.78 от 26.09.2006 г. - Решение № 7 на Конституционния съд от 2006 г., бр. 12 от 06.02.2007 г.), <http://www.parliament.bg/bg/const> (12 октомври 2014)

³ Пак там

задължителна нетърпимост на територията на една държава. Този модел сякаш подвластен на събитията в международен план, започна да търпи известни изменения, които заплашват мира и крият предпоставки за бъдещи проблеми. Те са свързани с динамичните новости в начина на живот, обичаите и вижданията на определени етноси у нас. Тези етноси са подвластни на промени, поради невъзможността си да се впишат в обществото, както и поради факта, че държавата не успява да намери верния път да изведе маргинализираните общности от гетата и да ги насочи към училищата и университетите, да изгради нужните трудови навици у тях, които да ги направят конкурентноспособни на пазара на труда, заедно с другите български граждани. Така десетки години те живеят изолирани от обществото, подвластни на местни лидери, които често ги държат съзнателно неграмотни и поддържат ниския им социален статус. Така те се превръщат в лесна цел за дадени политически стремежи и обслужват нуждите на определени партии по време на избори. Именно заради невъзможността за пълноценно включване в обществото на определени общности, произтича новия феномен на реислямизация сред ромите и българите-мюсюлмани и рязката промяна на техните навици, поведение и начин на живот. Безспорно тези общности са обект на интерес от чужди организации, действащи на територията на България, и претендиращи за правото да се грижат и спомагат за техните религиозни нужди. Неслучайно България е един от лидерите в Европа по брой джамии – 1280. Цифрата е внушителна на фона на нашите съседи, като в Гърция джамиите са едва 258, а в Румъния са само 77⁴. Броят на джамиите нараства постоянно, дори там където няма мюсюлмани и където хората не изпитват нужда от създаване на религиозен храм, защото са атеисти или пък изповядват друга религия. Преоткриването на исляма и процеси на реислямизация можем да открием във всичките мюсюлмански общности, които са разделени на четири групи на базата на своя етнически произход. Най-многобройни са мюсюлманите от

⁴ Кирилова, Цвета: Искам незабавен референдум за забрана за строеж на джамии в България! http://bgpravda.blogspot.com/2015/01/blog-post_46.html (14 януари 2015)

турски етнически произход⁵. На следващо място са мюсюлманите от ромски етнически произход, като те представляват и етноса, който най-бързо се ислямизира и променя своите религиозни навици, бит и начин на живот. По-малобройни са мюсюлманите с български етнически произход, сред които също можем да забележим промяна в начина на живот, както и промяна на навиците и нарастващ интерес от страна на младите към изучаване на исляма в чужди страни, където се проповядва коренно различен ислям от този, който е характерен за България. Най-малобройната група е на мюсюлманите с татарски етнически корен, по-голямата част от които са турцизирани и населяват североизточната част на страната⁶. Характерното за всички тези групи е изповядването на т.нар „традиционен“ ислям, който съжителства безпроблемно с представителите на другите религии в България. Бегъл поглед върху промените при мюсюлманските общности у нас след 90-те години разкрива религиозното пробуждане на голяма част от тях – предимно млади хора, които стават част от този глобален процес на реислямизация. Различните процеси на това преоткриване на религията изискват достатъчно млади и образовани хора. Именно те представляват и основния интерес на различните организации у нас, финансирани от Близкия Изток. Тези млади хора биват запознавани с доктрините на исляма, коранично аргументирани от ислямската теология⁷, нехарактерни за България. Голяма част от българските мюсюлмани изпращат на доброволни начала своите деца да учат в духовни училища на територията на страната, но друга част отказват. Причината се крие в това, че в повечето училища преобладава турския етнически елемент, освен това основната част от преподавателите са турци⁸. Така пред тях остава възможността за получаване

⁵Етнически, религиозни и духовни аспекти на сигурността <http://drugi.dokumentite.com/art/etnicheski-religiozni-i-duhovni-aspekti-na-sigurnosta/83003/p48> (17 октомври 2014)

⁶ Пак там.

⁷ Стефан Илчевски. Мюсюлманската общност в България: избор между традиция, реислямизация, секуларизация и радикализация. <http://svobodazavseki.com/broj-13/37-myusyulmanskata-obshtnost-v-balgariya-13.html> (19 октомври 2014).

⁸ Пак там.

на религиозно образование в някоя от страните от Близкия Изток. Основната заплаха тук произтича от факта, че младежите са обучавани в съвсем друго религиозно направление от тяхното. Освен това те научават и местната мюсюлманска култура, която се различава коренно от тази в България. Връщайки се след обучението си те донасят със себе си наученото там, новите традиции, начин на обличане, новото разбиране за религията. По този начин процесът на реислямизация предоставя възможност за радикализация на изповядващите исляма у нас, основно чрез нахлуването на различни течения, изповядващи до голяма степен радикален ислям. Като най-удобните мишени за това са именно българите-мюсюлмани и ромите заради тежкото им социално положение и невъзможността за вписване в обществото. Организацияте, които представляват клонове на по-големи такива от Близкия Изток или Турция, обясняват процеса на възраждане на религията като безобиден и несъдържащ заплахи за националната сигурност. Това, разбира се, не е така, защото със засилването на исляма у нас се възраждат и неговите радикални форми, които имат своята история векове наред и заради които са водени експанзиите на селждукските турци. Скорошен пример за това е и новият „израстък“ на арената на международния тероризъм – Ислямска Държава. Макар и млада организация тя вече успя да набере свои симпатизанти и в България. Бърз преглед на профилите в социалните мрежи на мюсюлманите от квартал Изток в Пазарджик, показва снимки с цитати от лидера на Ислямска Държава – Абу Бакр Ал Багдади. Характерни за тях са черните знамена със златисти надписи, както и запазената марка на Ислямска държава – вдигнат към небето показалец означаващ „Шахада“ (Аллах е един); снимки с тениски и шапки с инициалите на организацията. Новата джамия в Пазарджик, която бе построена в частен имот, финансирана с пари от чужбина, също носи името на лидера на Ислямска държава – Абу Бакр Ал Багдади. Това говори за известна радикализация в пазарджишката ромска махала, което е случай без аналог, криещ нови опасности за етническият и религиозен мир. Този факт разкрива нови заплахи пред националната ни сигурност, свързани с многото подрастващи роми, които

са необразовани, безработни, без доходи и без бъдеще. Това ги превръща в потенциална мишена на организации, които подбират такива младежи, за да бъдат използвани като пушечни месо за целите на световния тероризъм. В Западна Европа открито функционират повече от 700 различни „центрове”, партии и организации от уахабитски тип. Чрез тях бе създадена, въоръжена и се снабдява албанската АОК, чиито действия доведоха до войната в Сърбия⁹. У нас положението не е много по-различно, макар и в начален етап.

С пари от световни и регионални организации се финансира изграждането на джамии, организират се различни курсове, летни лагери, внася се литература, която в повечето случаи идва от Близкия Изток. Така със системна работа върху подрастващите, с финансиране на тяхното религиозно образование, с отделяне на средства за препитание и повишаване стандарта на живот, терористичните групировки отглеждат свои сътрудници за бъдещи терористични актове, защото за един успешен удар те имат нужда от местни хора. Хора, които да осигурят явочни квартири, да набавят бързо нужното оръжие от черния пазар, да подготвят документи при необходимост, да изследват и направят нужния анализ на обстановката, да набележат и конкретните обекти на агресия. И когато дадената терористична организация насочи погледа си към България, тя вече ще има изградена мрежа от подготвени хора, които имат достатъчна мотивация и подготовка да извършат терористичен акт или да съдействат за такъв, както вероятно се е случило на летище Сарафово в Бургас.

Основната релация „ислям“ – „тероризъм“

Края на ХХ и началото на ХХІ в. пред човечеството наред с екологичните катастрофи, социалното и икономическо неравенство, световните промени в климата, се появи нов глобален риск – тероризмът. Този способ за всяване на страх и ужас се оказва достатъчно силен дори и да причини разпадане

⁹ Проданов, Васил. Има ли опасност от ислямски фундаментализъм и тероризъм в България. В: Рискове за България от ислямски фундаментализъм. ИК ИФИ-БАН. С., 2005. 34.

на различни общественно-политически структури. Той успява да преначертае карти и да обедини хора от различни точки на земята с крайна цел постигането на определени политически резултати, като сваляне на правителства, прекрояване на границите, създаване на нови държави.

Тероризмът представлява сложно обществено явление, обусловено от многочислени социални причини и развиващо се според степента на техните изменения. Думата „тероризъм“ произлиза от латинската дума „terrere“, което в буквален превод означава „страх“ или „карам да треперя“¹⁰. Към момента това е едно от най-широко дискутираните понятия в световен мащаб. Поради изключително сложния характер на проблема международноправната доктрина все още не е дала негова легална дефиниция. Тероризмът в наши дни е достатъчно широко разпространено явление, което различните държави оценяват и определят по различен начин. Въпреки, че не съществува дефиниция която да е установена с нужния международен договор има множество и най-различни определения за него. Най-общо може да се каже, че тероризмът е акт на насилие, извършен по земя, въздух или вода с различни средства – оръжия, химикали, биологични или ядрени вещества, който поставя в опасност човешкия живот и унищожавя материалните блага, с политическа цел да повлияе върху дейността на дадена държава, организация, група или конкретно лице. Основното място при разкриването на истинската му същност заемат именно социалните противоречия, които не са получили нужното разрешение и в даден етап са ескалирали в някаква конфликтна точка. Изострянето на интересите на социалните групи, които са автори на атентати и ненавременното им парирание, води до по-сериозни проблеми, като продължителните войни, които бяха водени последните години в Близкия Изток.

Първоначално понятието тероризъм се използва в политически контекст, за да изрази насилие и репресии от страна на държавата. Впоследствие гледната

¹⁰Христова, Наталия. За тероризма. 1. Същност на тероризма. <http://www.poveritelno.dir.bg/wm/library/item.php?did=524070&df=744163&dfid=3&GDirId=025593d3e69d0fa59a3b3835ed49dbff> (22 ноември 2014)

точка на дефиницията се измества. Според Държавния департамент на САЩ „тероризъм” е предумишлено насилие с политически подбуди, извършено над мирни граждани от маргинални националистически организации или нелегални агенти на дадена страна, с цел да се повлияе на мнението на обществото. С термина тероризъм се характеризира насилието, извършено от страна на размирици, а не насилие от страна на държавата¹¹.

Следва да се прави разлика от понятията „*тероризъм*” и „*терор*”. Терорът е способ на политическата борба, начин за постигане на политически цели със собствен механизъм за използване на насилието. Чрез него се постига застрашаващо физическо и психическо влияние над група от хора с цел постигане на желаните промени в политическите отношения и организации. Той допуска дестабилизация, дезорганизация и физическо ликвидиране по насилствен начин на определен политически противник и на способностите му за ефективно функциониране. Въпреки че изглеждат еднозначни те не бива да се отъждествяват. Тероризмът е способ за постигане на политически и друг вид цели. Той е по-широкото явление, в него политиката е само един от елементите и не винаги се цели смяна на властта. Иначе казано, терорът е част от тероризма, в който е преплетена взаимовръзката: терорист – терористичен акт – терор. *Терористичният акт* е политически мотивирано и секретно организирано насилствено деяние за постигане на резултат, там където средствата на дипломатията са безсилни. Днешният тероризъм е комплексно и променящо се явление, адаптиращо се успешно към политическата и икономическата обстановка. За всички е очевидно, че тероризмът няма за цел да пробуди международното съчувствие и подкрепа за дадена кауза, а да предизвика страх, гняв и възмущение в цивилизования свят. Страхът е предчувствие за заплаха, силно специфично отрицателно преживяване, негативна емоция с особена интензивност. Първичните и най-дълбоки причини,

¹¹Христова, Наталия. История на тероризма (от Античността до Ал Кайда). http://harta-bg.info/resources/papers/istoria_na_terorizma.pdf. (23 ноември 2014)

които предизвикват страха са тревога от физическо увреждане и опасност от смърт. Те са пряко свързани с инстинкта за самосъхранение, присъщ за всички живи същества. Колкото по-беззащитен е човек, толкова по-силно се проявява този инстинкт.

Характерно за тероризма е сложната типология. Безспорно голям дял от съвременните терористични атаки са дело на религиозния тероризъм и по-конкретно ислямския тероризъм. В съвременните условия дефиницията на понятието за тероризма и определянето на различните му видове на религиозна основа, има своите опасности от неразбиране на характера на явлението. Дори в теоретичен план е нужно да се пристъпва внимателно към твърдението, че най-големите терористични актове от началото на века са само на религиозна основа и всъщност са война на исляма срещу християнството. Подобно разбиране за противопоставяне на религиите една срещу друга, би могло да създаде предпоставка за фатален сблъсък с непредвидими, вероятно гибелни за човечеството резултати. Тероризмът на религиозна основа е свързан с борбата на последователите на определена религия или религиозна секта с привържениците на друга религия или срещу светската власт на собствената или чужда държава, в стремежа да се наложи религиозна власт в съответната държава, или да се отхвърли власт или зависимост на чужда държава. Религиозният тероризъм се развива много по-динамично от останалите видове тероризъм. Терористичните атентати в ислямският свят са просто един от прийоми в техните националноосвободителни борби. На този етап е било нормално използването на религията, като идейна основа на терористична дейност за отхвърлянето на робството и получаването на свобода. Религиозно-политическият тероризъм, намира идейна легитимация в религията, съответно в избрани канони на свещените книги. В Корана има значително количество многозначни теологични съждения за войната и агресията. Подбрани целенасочени текстове напълно отговарят на нуждите от идеологическите потребности на радикално настроените мюсюлмани и по-точно сакралната легитимация за извършваните насилия над представители на другите конфесии,

с крайна цел постигане на политически стремежи. Религиите обаче не са причина за тероризма. Не съществува религия в света, при която могат да се намерят корените на тероризма и насилието. Те по-скоро са добър параван на заинтересовани лица в осъществяването на своите политически интереси. Лесно е да се обвинява цяла религия или вяра за дейността на тесен кръг от хора, криещи се зад каноните и неправилното интерпретиране на свещените книги. Всички опити да бъде свързан тероризма с исляма водят до процеси на разделяне и противопоставяне на човечеството в глобален мащаб. Във всички религии могат да бъдат открити цитати за война и насилие. В Библията за война се говори на 73 места, въпреки че Божията заповед гласи „Не убивай!”, а в Корана сюжетите за война и насилие са 89¹². Ислямът често е използван, за да бъдат прикрити реалните корени на тероризма. Съществуват и заинтересовани лица това да бъде така, а слабото познаване на исляма, внушението на международно равнище за конфликти на културите, религиите и цивилизациите е една сериозна основа за конфликти в световен мащаб. Малко известен факт е, че философията на исляма е основана на една основна дума „сабър“ – търпение към трудностите в живота¹³. В България това търпение сред мюсюлманите съществува и то не се е изгубило под натиска на външните фактори.

Темите ислям и тероризъм безспорно са свързани. Тук обаче е необходимо да се направи пояснение, макар и голяма част от обществото да приемат връзката им точно в този вид. Нека не забравяме, че основа на ислямския тероризъм е радикалният ислям, а не умереният и традиционен. Крайно ненаучно и тенденциозно е да се поставя знак за равенство между исляма и тероризма, което определени политически сили се опитват да правят с користни цели. За разлика от останалите религии обаче ислямът формално не е отделен от светската власт (Турция прави изключение) и поради това съдържа

¹² Колев, Асен. Циганите – мюсюлмани и ислямският тероризъм. – В: Рискове за България от ислямски фундаментализъм. ИК ИФИ-БАН. С., 2005. 181.

¹³ Пак там.

огромен социално-политически и идеологически заряд, който го характеризира като „политическа религия”. Ислямът е религия, в която се тълкува написаното в свещената книга „Коран”. Тук ключова роля играе именно неговото тълкуване, като не трябва да се подценява и неговия метафоричен език и промените правени през вековете на дадени термини. Различните сури през годините са тълкувани по различен начин. Това създава и предпоставката за появата на направления със своя собствена интерпретация и със своята претенция за автентичност. Много често различните автори на интерпретации и тълкувания на Корана водят ожесточени спорове за това кое тълкуване е вярното и носител на абсолютната истина. За това и ислямът не е така обединен и сплотен. Това създава възможности навсякъде по света един от шансовете за противопоставяне на фундаментализма и тероризма в исляма да бъде създаването на борещи се сили в самата ислямска общност, образувани от страна на онези, които не желаят радикални версии на исляма. Защото различното интерпретиране, целенасоченото влагане на крайни възгледи, може да застраши мира и напрежението да ескалира. Примерът на Ислямска Държава доказва, че не се изисква много за да бъдат намерени привърженици на радикализма. Естествено те идват от средите на необразованите, на отхвърлените, на тези които не могат да намерят реализацията, която искат в живота. Именно поради това призивите на Ислямска Държава достигат до младите мюсюлмани в Европа – те намират реализация на своите мечти, израстване в собствените си очи, благодарение на пречупването на религията, която ги извисява да полубожества, до воини и носители на реда, такъв какъвто им е представян от техните религиозни водачи. Те имат стимул да се бият – нямат и какво да загубят. В западния свят шансът им да се издигнат не е особено голям, но в Халифата, за когото могат да се борят, те стават истински войни на Аллах. В случай, че каузата им победи, те ще могат да се насладят на всичко, което им е липсвало в тяхното минало. Ще имат жени, пари и висок пост в новия халифат. Ако пък загинат, ще отидат в Рая, където пак ще получат жени и всичко, за което са мечтали.

Така представени нещата звучат примамливо за мюсюлманите от цял свят и те избират каузата на ИД без да се замислят. Именно заради това е опасно отклонението от религията, изваждането от контекста на цитати, които могат да бъдат припознати като призив към насилие. Веригата след това е ясна: радикализъм – екстремизъм – фанатизъм – тероризъм. Войната с тероризма е трудна, западния свят вече е дал прекалено много жертви в тази асиметрична война. Това налага вземането на превантивни мерки - добро познаване на исляма, тълкувание което да изкоренява всякакви призови към насилие и корените на антисекуларизационната политика. Нападението срещу „Шарли Ебдо” в Париж измести фокуса на проблема и даде гласност на незапознати хора с основите на тероризма. След нападението от 7 януари 2015 г. един от най-срещаните цитати бе „Не всеки мюсюлманин е терорист, но всеки терорист е мюсюлманин”, което е неправилно, вредно и опасно! Примерът на Андеш Брейвик, акциите на ИРА и ЕТА и други анархистки организации, които използват терора за постигане на политическите си цели, доказват колко различни хора могат да бъдат терористи.

Слагането на знак за равенство между тероризма и исляма задълбочава проблема – отдалечаването от възможността за диалог с изповядващите традиционния ислям и желаещи да живеят в мир и неприемащи тероризма и неговите опити за радикализиране на младите мюсюлмани.

През 2009 г. ислямският тероризъм е извършил около 1% от всичките терористични актове в Европа. Според доклад на Европол през 2012 г. са извършени 219 терористични акта. От тях едва 6 са по религиозни подбуди, 18 – от левите терористи и анархисти, 2 – дело на крайнодесните, 167 – извършени от сепаратисти, 26 терористични акта не са били определени¹⁴.

Все пак е несериозно да се смята, че религията убива – убиват хората, когато омразата измести основата на всяка една религия – любовта и търпението. Хората не се раждат убийци или терористи – те се създават.

¹⁴ Годишен стратегически аналитичен доклад на Европол от 2013г.

Другото широко разпространено разбиране, че Израел е майка на тероризма, също звучи несъстоятелно. Религиозно мотивирания тероризъм е съществувал много преди формирането на държавата Израел. Много от политолозите възприемат ислямския тероризъм като защитна реакция в опитите на Запада да интегрира мюсюлманите в западната ценностна система и може би имат право.

Предпоставки за развитието на ислямски тероризъм в България

Редица от анализаторите и най-добрите специалисти в областта на сигурността определят ислямския тероризъм като една от най-големите заплахи за сигурността с тенденция той да разширява своите методи на терор. Радикалният ислямизъм има тенденцията да се превръща в обединител на етнически и национални групи и вероятно ще създаде център на властта, която ще се простира над националните граници¹⁵. Регионалните кризи в страни от Близкия Изток и Африка доказват това. Виждаме, че Ислямска държава доказва, че интернет и по-специално социалните мрежи могат да бъдат новото поле за изява на терористите. Освен да рекрутират бойци там, те използват Фейсбук за разпространение на техни пропагандни материали. В редиците им дори има специално обучени хора, отговарящи точно за този ресор. Именно употребата на интернет е един от факторите за разпространение на радикалната ислямска идеология в Европа.

Обединението на терористите с локалните сепаратистки групировки и използването на информационните технологии показва колко много са се променили и самите лидери и идеолози на терористичните организации. Децентрализирането и предварителното планиране на операциите е ясен признак за тактическото им израстване от времената на „Ал Кайда“. Вече на световната сцена имаме истински самостоятелни армии, добре обучени и с много по-добра логистика. Използването им за ислямската религия и действията в нейното име са само маската на едни от най-жестоките терористи

¹⁵Велков, Славчо. Ислямският тероризъм и неговата основа. В: Рискове за България от ислямски фундаментализъм. ИК ИФИ-БАН. С., 2005. 68.

в света¹⁶. За ефективно противодействие срещу тях вече е необходимо много по-сериозно изследване и анализ. Нужно е при бъдещо анализиране на този проблем да се провери откъде идват тези крайни позиции на хората готови да станат терористи. Кое ги радикализира? Кое ги кара да отхвърлят мирния живот, старите традиции и ценности? Какви са опорните точки, които карат личността да прибегне до крайно поведение? Защо радикализмът, попаднал веднъж в главата на човек в даден етап ще го накара да пристъпи към конкретно действие?

Нужно е да се изследва защо под бича на екстремизма попадат основно младите хора, неискащи да чуят никакви други възгледи и неприемащи друга позиция освен своята. Този техен радикализъм на по-късен етап еволюира във фанатизъм. В основата си фанатизма е антипод на рационалното възприемане на света и живота. В момента най-актуалната разновидност на ислямския фундаментализъм е уахабизмът. Той настъпва основно от Саудитска Арабия към Европа. Уахабитския модел е много широко прокламиран и подпомаган финансово. През последните години, благодарение на огромните печалби от износа на петрол, Саудитска Арабия успява да спонсорира множество организации, медресета и джамии, с което разпространява уахабизма на непознати за него територии, една от които е и България. Именно идеите на уахабизма са в основите на международния тероризъм днес. При всички тези факти не можем да не отчетем радикалния ислям като заплаха за България. Вече имаме сигнали за наличието на радикализация сред „рисковите“ части от населението. Българските мюсюлмани изповядват традиционен и мирен ислям, което не се харесва на радикалните ислямисти. Те търсят начин да ги радикализират, опитват се и при ромите, възползвайки се от тяхната нищета. Именно затова е нужно да се предприемат спешни превантивни мерки. Колкото

¹⁶Велков, Славчо. Ислямският тероризъм и неговата основа. – В: Рискове за България от ислямски фундаментализъм. ИК ИФИ-БАН. С., 2005. 69.

по-скоро стане това, толкова по-малък ще бъде шанса от вероятни негативни последици.

Съществува ли наистина радикален ислям у нас? В един от докладите си през 2005 г. посланикът на Америка Джон Байърли разкрива наличието на различни фондации и организации на наша територия, които проповядват радикален ислям¹⁷. Този доклад е публикуван на 13 юли 2011 г. Разкритията, направени в него са силно тревожни, като той посочва в тях, че ислямските институции в България са зависими от парите на тези организации. Като част от причините са изтъкнати безработицата и дискриминацията спрямо малцинствата. В този доклад като сериозен проблем са посочени именно младите студенти по богословие, които се завръщат от Близкия Изток и донасят нова, непозната интерпретация на исляма със себе си. Също така е засегната темата за изцяло новите джамии в Родопите и потока на средства, идващ към местното население. САЩ отчитат като заплаха финансовото влияние на чуждите ислямски организации у нас на фона на липсата на пари за традиционния ислям в България. Препоръките на посланика са свързани с отделяне на средства за ислямско образование в България и намаляване на финансовата зависимост от външните ислямски организации спрямо мюсюлманите на наша територия.

Друга опасност е преминаването на терористи през България след войната в Сирия. Страната ни е обект на интерес от терористи именно заради наличието на организации, фасадно занимаващи се с духовните потребности на мюсюлманите у нас, а всъщност проповядващи радикален ислям и подпомагащи логистично преминаващи фундаменталисти и осигуряващи им пари и паспорти. Част от тези организации са: **„Международната организация за ислямска култура“**, **„Дианет Вакф“**, **„Вакф ал Ислями“**, **„Ескар Вакф“**, **„Хакикат Вакф“**. Организацията **„Хакикат Вакф“** (в превод

¹⁷ Wikileaks: Българските мюсюлмани – мишена на ислямския фундаментализъм. <http://bivol.bg/wlislambg.html> (26 ноември 2014)

Божествената истина) е забранена дори от турската държава¹⁸. В България неин представител бе роденият в хасковското село Козлец Кадир Кадир. В дома на Кадир бяха открити фундаменталистски книги, на повечето от които автор е Юмер Юнгют, основател и идеолог на **Хакикат Вакаф**¹⁹. В тези книги има подчертани текстове, които разделят хората на две групи; мюсюлмани и немюсюлмани, а самите мюсюлмани делят на още две подгрупи – истински и неистински. В книгите също така има подчертани пасажии приканващи към джихад срещу немюсюлманите. В резултат на това Кадир е осъден условно на 1 година благодарение на факта, че адвокатите му показват становище на прокуратурата в Турция, която не смята текстовете за опасни. Случаят с Кадир е един от малкото разкрити.

България успява да привлече погледите на големите терористични организации чрез участието си в кампаниите в Афганистан и Ирак. Това е една от причините за активността на определени организации от Близкия Изток през последните години, както и пресичането на границите на страната ни от ислямисти по пътя им към Европа. Попаднали един път на територията на България, терористите осъществяват връзки с местните ислямски организации и мафиотски структури като целта им е да бъде използвана корупцията в институциите за снабдяване с паспорти, които да отворят вратите им към ЕС.

Според данни на американското разузнаване през нашите граници в посока други страни от ЕС са минали дейци на следните организации: „Ал Кайда”, „Ансар ал Ислам”, „Ислямска Държава” и Хизбула. Има данни, че тези терористични организации са рекрутирали българи-мюсюлмани, основно помаци заради това, че приличат на европейци, а не на араби. След 1989 г. в България се забелязва повишена активност на арабски неправителствени организации. Основната им мишена са точно помаците и ромите. Именно те са уязвимите звена, защото са маргинализирани и бедни. При турското

¹⁸ Пак там.

¹⁹ Христов, Камен. Кадир от Хасково зове за джихад срещу българите. <http://www.desant.net/show-news/23938/> (29 ноември 2014)

малцинство у нас нещата седят различно заради сравнително по-високият им социален статус. Те трудно се поддават на екстремистки идеологии, защото държат на своите изконни традиции в исляма.

Основната заплаха

Част от организациите действащи в България са законно регистрирани, но по-голямата част не. Най-сериозна дейност от нерегистрираните организации упражнява **Игасе (Игаса, Ал Хаят ал Игатата)**²⁰. Те представляват подразделение на установената в Саудитска Арабия "Международна организация за ислямска помощ". Има данни за контакти с „Мюсюлмански братя“, „Ал Кайда“ и други терористични групи. Лидер на ИГАСЕ е Мохамед Феляти. От официално регистрираните по-сериозна дейност имат: **Ал Уакф ал Ислами, Недува и Тайба**.

През последните години под доста голям интерес попадна **Ал Уакф ал Ислами**. Организацията се прочу с това, че част от нейните членове са били подсъдимите имами по делото в Пазарджик²¹. Организацията е била забранена в България през далечната 1994 г. През 2002 г. тя е получила разрешение да се пререгистрира. В България неин лидер е ходжата на Сърница Саид Мутлу. Организацията получава парична подкрепа от холандска организация, носеща същото име, която е свързана с „Мюсюлмански братя“; забранената организация Иршад (която успя да изпрати 74 български деца в Саудитска Арабия, които в момента са преподаватели по ислям в Родопите) и нерегистрираната неправителствена организация Ал Манар. Преди няколко години стана известно, че 6 от терористите участвали в терористичния акт от 11 септември 2001 г. в Америка, са ходили на ислямски семинари, организирани и финансирани именно от Ал Уакф ал Ислами в Холандия. По време на процеса срещу имамите от прокуратурата в Пазарджик е съобщено, че са засечени

²⁰ Wikileaks: Българските мюсюлмани – мишена на ислямския фундаментализъм. <http://bivol.bg/wlislambg.html> (26 ноември 2014)

²¹ 13-те подсъдими имами са били част от "Ал Уакф ал Ислами". <http://www.cross.bg/ahmed-islyami-popova-1393417.html#axzz3S2j4kMsq> (11 декември 2014)

финансови трансфери за Ал Уакф ал Ислами, които са пристигали от Саудитска Арабия през Турция. Клонът на тази организация в България е бил основан в четиризвезден хотел в Истанбул, а целта на организацията била ислямизирането на България. Също така организацията разполагала с изградена мрежа от „лектори“ в София, Пловдив и Благоевград. Въпросните „лектори“ били на заплата от 600 евро на месец, а жените получавали по 400 евро²². На територията на България Ал Уакф извършва дейност от 1990 г. като е била поканена от Главния мюфтия. Целта на поканата е била да се финансира духовното образование на мюсюлманите.

През 1994 г. Ал Уакф ал Ислами е забранена, а през 1995 г. е създадена „Тайба“. Организацията функционира и до ден днешен. Основната ѝ дейност е изграждането на нови джамии, религиозни училища, лагери, където младите мюсюлмани от български произход могат да учат различен ислям от традиционния за България. Лидерът на Тайба йорданец Абдурахман Такан е бил експулсиран от България през 1997 г. заради нелегално проповядване срещу държавата²³. Именно Тайба изпраща млади българчета на обучение в страни от Близкия изток, като предварително те са заставяни да положат религиозна клетва за Джихад. Най-добрите кадри на станалото популярно през последните години религиозно училище в село Устина са изпращани да учат в страни като: Египет, Пакистан, Йордания, Саудитска Арабия. Основните направления на исляма, преподавани в село Устина са салафизъм и ухабизъм.

Недува (Неуа, Недуба, Недла) е подкрепяна с дарения основно от Саудитска Арабия и е регистрирана у нас през 1994 г. от сириец Муафак Ахмед Ал Асад. Недува осигурява пари на желаещи да отидат на поклонение в Мека. Организацията е тясно свързана с незаконното училище, което още е нерегистрирано в град Сърница, наричано „талибанско медресе“²⁴.

²²Целта на „Ал Уакф Ал Ислами“ – ислямизиране на България http://news.ibox.bg/news/id_1922745186 (14 декември 2014)

²³ Според САЩ Иран насъсква помаците в България. <http://www.24chasa.bg/Article.asp?ArticleId=964934> (16 декември 2014)

²⁴ Пак там.

Разбира се, активността на ислямските неправителствени организации не е случайна. Тяхната основна цел е да рекрутират българомохамедани. От своя страна помаците са тласкани към каузата на радикалния ислям, защото живеят изолирано, бедно и маргинализирано. Пример за това е Тони Радев Миленов, който бе заподозрян в терористичните атаки от 11 март 2004 г. в Мадрид. Роден в хасковското село Поповец, Тони Младенов или Тунджай Рашид, е кадър на училището в Сърница. Той е и първият българин, който е поставен в националния списък с лица и организации, спрямо които се прилагат мерките по закона срещу тероризма²⁵.

Другото уязвимо място освен българите-мюсюлмани в системата за сигурност са ромите-мюсюлмани. Причините те да бъдат обект на интерес от ислямистките терористични организации са същите, както при помаците. Ромите-мюсюлмани в България са главно сунити, населяващи южната част на страната. Бедността, социалната изолация и търсенето на идентичност са основните причини за преоткриването на исляма при тях. За по-малко от десет години голяма част от ромските махали са ислямизирани. За ромите до 1990 г. е характерно, че не са толкова вярващи. Такова бързо преоткриване на исляма сред тях буди тревожност. Променени са животът и традициите им. В наши дни ромската махала в Пазарджик прилича на арабски квартал от Близкия Изток, където мъжете задължително носят бради, а жените бурки. Друга тенденция сред ромите е самоопределянето им като турци. Всичко това е резултат от въздействието на външни фактори върху индивидуалното, а не толкова върху религиозното съзнание и то в семейна среда и в обособените квартали, чрез подчертаването на висок стандарт на живот²⁶.

Проблемът с ромската идентичност и нетърпимост е достатъчно сериозен и невъзможността за тяхното вписване в обществото може да доведе

²⁵Николов, Йово. Хасковската връзка в атентатите в Мадрид остава недоказана. http://www.capital.bg/politika_i_ikonomika/bulgaria/2005/04/02/230703_haskovskata_vruzka_v_atentatite_v_madrid_ostava/ (15 декември 2014)

²⁶ Колев, Асен. Циганите-мюсюлмани и ислямският тероризъм. – В: Рискове за България от ислямски фундаментализъм. ИК ИФИ-БАН. С., 2005. 175.

до разделение на държава на центрове на влияние подобно на това в Македония. Там албанци и македонци живеят в остра непоносимост. Всяко престъпление в БЮР Македония е повод за етнически конфликт със заряд да се превърне в повод за разцепление на държавата. За това е нужно да се вземат мерки срещу случващото се в ромските махали. А за реалното вписване на ромите в държавата ще трябва да се направи нещо повече освен помпозни планове за ромско включване, усвояване на пари от съмнителни организации и малкото внимание, което получават ромите преди изборите. Този проблем не бива да бъде подценяван, защото разделеното общество е предпоставка за конфликти и терористични актове.

Анализирайки всички тези факти, няма как да не бъдат повдигнати съмнителни въпроси относно терористичния акт от 18 юли 2012 г. на Бургаското летище. Много е трудно да се повярва на официалната и удобна версия, че това е извършено без логистична помощ от страна на българи, вербувани за каузата на някоя терористична организация. Тази възможност не бива да бъде отхвърлена. Това, че не желаем да говорим за проблемите и опасностите в България не ги елиминира по никакъв начин. Позицията на щрауса заровил главата си в пясъка няма да ни спаси от тероризма – напротив, ставаме още по-лесна мишена. Постоянното текучество през България на нелегални имигранти може да превърне страната в център за организиране и координиране на терористична дейност. Такива сигнали вече идват от чужди служби. Нужно е да се изгради дългосрочна стратегия пред асиметричната заплаха на тероризма. Трябва да се изгради ясна имиграционна политика, която да пресече наплива на хора, желаещи да останат или да преминат през България. Страната ни е външна граница на ЕС и тя трябва да възпира хора с радикални идеи. Нужно е да уеднаквим националните с европейските и световни тенденции за борба с тероризма, защото предпоставките за бъдещи проблеми и нови терористични нападения са налице. Трябва да се вземат превантивни мерки ако желаем да запазим етническия мир у нас и националната ни сигурност и цялост.

Как можем да се противопоставим на радикалния ислям и ислямския тероризъм?

Безспорно през следващите години една от най-сериозните заплахи за България и за останалите страни ще бъде тероризма. Потенциалните рискови места вече са ясни: летища, метростанции, дипломатически сгради, стадиони и други места, където има струпване на хора. Все по-често интернет и социалните мрежи ще бъдат мястото, където терористите ще осъществяват своята пропаганда и ще привличат нови членове за целите си. Възможно е след време тероризмът да придобие ново измерение и да потърси нови методи за терор – кибертероризмът вече е факт.

Ново явление е обединението на част от терористичните групировки. В Сирия Фронт Ал Нусра вече действат заедно с Ислямска Държава. Редица малки терористични банди се вливат в редиците на ИД. Обединени от общите цели и виждания не е изключено и други организации да се присъединят към Ислямска Държава. Обезпокоително за нас е, че в редиците на ИД има и бойци от България. Трябва да бъдем подготвени, защото дори и един ден да приключи войната в Близкия Изток, дори и ИД да бъде победена и разгромена, оцелелите ѝ членове ще се върнат по родните си места при своите семейства. Какво ще правим когато натрупалите опит като войници и терористи дойдат в България? Едва ли има готов отговор на този въпрос, още по-малко готово решение. Надеждите са свързани с добра и професионална работа на родните и партньорските служби за сигурност. Установяването на самоличността на тези терористи е от ключово значение за България и региона. Държавата трябва да изготви стратегия за пресичането на корените на радикалния ислям. Това няма да стане с условни присъди на имами, дори да са представители на организации, занимаващи се с разпространение на салафизъм и уахабизъм. Нужен е строг мониторинг на парите идващи от все по-радикализиращите се Турция и Саудитска Арабия. Длъжни сме да не изоставим нашите сънародници мюсюлмани на опитите на чуждите организации да ги радикализират.

Тероризма може да бъде победен с обединение на политическите лица на България, нужна е воля и желание без значение дали партиите са леви или десни. Техен дълг е да съхранят мира и стабилността на държавата. Нужен е диалог и обща политика между всички цивилизовани държави. Както се убедихме през последните години никой не е застрахован и никой не може да се чувства сигурен. Безспорно мерките, които бяха предприети до този момент са незадоволителни. България е външна граница на ЕС и Шенгенското пространство. Отговорността е голяма. Нужен е нов анализ на рисковите обекти в държавата. Постоянните размествания на службите за сигурност не водят до нищо добро. Родните политици трябва да разберат, че службите имат за цел да гарантират сигурността на държавата, а не да служат за политически цели. Нужна е и повече работа по събиране на разузнавателна информация и децентрализация на службите за сигурност.

Едва ли има страна в света, която може да не се чувства застрашена от тероризма. Ако направим съпоставка с другите страни от ЕС и България и видим бюджетите им за отбрана ще видим една от причините за нивото на службите у нас. Другите слаби точки в родните служби са липсата на модерна техника и оборудване, силната централизация на службите и неефективните закони.

Във връзка с борбата срещу тероризма през февруари 2003 г. България прие Закон за мерките срещу финансиране на тероризма. Законът е предназначен да предотврати и открие актове, свързани с финансиране на тероризъм чрез институционализиране на мерки, като например възможността за замразяване на финансови активи²⁷. Измененията с цел подобряване обмена на информация между Агенцията за финансово разузнаване и Министерството на вътрешните работи влезе в сила през април 2003 г. През септември 2003 г. Министерският съвет гласува Решение за приемане на списък от физически и юридически лица, групи и организации, които са предмет на внимание в

²⁷ Европейска секция на МВР. Тероризъм. <http://eu.mvr.bg/Areas/Terrorism/default.htm> (17 декември 2014)

рамките на Закона за мерките срещу финансирането на тероризъм. България е страна по основните международни договори в областта на борбата с тероризма²⁸. Приемането на Закон за мерки срещу финансирането на тероризма е важна положителна стъпка. През февруари 2004 г. страната ни ратифицира втория допълнителен протокол за Конвенцията на Съвета на Европа относно взаимопомощ по правни и криминални въпроси. Работи се по следващи изменения на Наказателнопроцесуалния кодекс, за да се въведат понятия, свързани с тероризма. Не е за пренебрегване и фактът, че страната ни е ратифицирала множество международни документи за противодействие на тероризма. Също така от ноември 2008 г. съществува Национален план за противодействие на тероризма. След атентата в Бургас Съветът към президента поиска да бъде направен нов анализ на системата ни за сигурност и на причините довели до атентата. Вероятно скоро ще бъдат направени реформи в настоящия национален план спрямо актуалната геополитическа ситуация. Трябва занапред за тероризма в България да се говори свободно и публично. Всеки един гражданин трябва да бъде подготвен и информиран в случай на опасност. Познаването на проблема е ключово за изграждането на защита от страха от непознатото. Информираният човек е над 90% защитен от крайните действия (взривове, бомбени атентати, вземането на заложници, убийства, масови бедствия)²⁹. Това, че за сега бяхме ударени само веднъж от ислямския тероризъм не бива да ни заблуждава. Радикалността вече се формира от ранна детска възраст.

Огромната престъпност в България може да се превърне в хранителна среда за тероризма³⁰. Трябва да се проведат нови дискусии с участието на експерти като се предвиди евентуалните реакции на дадени критични ситуации. България изостава от изучаването на тероризма и неговите мутации през

²⁸ Пак там.

²⁹ Бояджиев, Иван. Ислямският фундаментализъм и глобалният тероризъм като заплаха за националната сигурност. – В: Рискове за България от ислямски фундаментализъм. ИК ИФИ-БАН. С., 2005. 107.

³⁰ Пак там.

последните години. Трябва да въведем система за обучение в училищата, за да обучим подрастващите как трябва да постъпят по време на терористични актове. Те трябва да бъдат подготвени и да знаят какво представлява тероризма, да познават неговите корени и характеристики.

В международен план съществува консенсус между арабските и западните експерти, че фундаментализмът трябва да се изучава, а не да бъде игнориран. Колкото повече хора се запознаят с проблема, толкова по-лесно ще бъдат ликвидирани организациите, толериращи и развиващи терористични действия. Хората трябва да могат да правят разлика между ислям и радикалните му течения. Погрешното поставяне на знак за равенство между тази или която и да е било религия и тероризма би довело до допълнително влошаване на междуличностните отношения и ненужни конфликти. Ето защо информираността относно проблема следва да бъде максимално завишена. Колкото по-добре познаваме радикалния ислям, толкова по-лесно ще ни бъде да откриваме неговите проявления в заобикалящата ни среда и логично да използваме необходимите мерки за пресичането му. Ако оставим зрънцата на радикалния ислям да покълнат и да се развиват безпроблемно в страната ни излагаме държавата пред сериозна заплаха за сигурността и нейното бъдеще. Излагаме на опасност обществото и самите себе си. Факт е, че дори най-добрите превантивни мерки да бъдат предприети няма сила към момента, която може с лекота да спре тероризма. Нито една държава не е застрахована от него в никаква степен. До вчера бяхме една от най-спокойните за живеене страни, но при наличието на предпоставки за развитие на радикални течения и като отчетем дейността на доста съмнителните чужди организации наивно е да мислим, че сме „обетован остров“ и че тероризма няма да ни връхлети. Макар терористичният акт в Сарафово да не бе насочен спрямо българите, той ни показва по един брутален и краен начин, че системата ни за сигурност може да бъде лесно пробита.

В момента една от най-дискутираните теми в обществото е тази за радикалния ислям. Тя по своята същност е опасна и трябва внимателно да бъде

подходено към нея. Факт е обаче, че въпреки ежедневното засягане на темата в медиите, голяма част от хората са неинформирани или по-скоро незаинтересовани от нея. Само един неграмотен, неинформиран човек може с пръст да посочи исляма като причина за терористичните актове в света и у нас. Масово обществото не прави разлика между ислям и радикален ислям.

Заклучение

Към момента в България няма сериозна опасност от развитието на радикален ислям и ислямски тероризъм и това е така, защото по-голямата част от мюсюлманското ни общество изповядва традиционен ислям, който напълно отхвърля и не може да възприеме радикализма. Не можем да скрием обаче, че сред част от изповядващите исляма - ромите мюсюлмани и някои българомохамедани - социалното неравенство, бедността, социалната изолация и др. спомагат за насаждането на радикални течения в страната. Именно тези податливи райони, тези уязвими места, държавата трябва внимателно и перманентно да наблюдава, за да не се стигне до крайна степен на развитие на радикалния ислям и превръщането му в ислямски тероризъм, зад чиято религиозна насоченост се крият политическите игри.